

ADAM KOWOL

Historia polskich giełd pieniężnych

1. Ogólne wiadomości o giełdach pieniężnych

1.1. Pojęcie giełdy pieniężnej

Giełda pieniężna jest to organizacja mająca na celu ułatwianie transakcji kupna-sprzedaży oraz ustalanie (w wyniku ześrodkowanej podaży i popytu) właściwej w danej chwili ceny określonego przedmiotu transakcji. Giełdy pieniężne są powoływane przez państwo lub organizacje gospodarcze, niekiedy stanowią zrzeszenia zainteresowanych osób i instytucji, głównie banków. Przedstawiciele członków giełdy pieniężnej zbierają się w ustalonym miejscu i czasie celem zawierania transakcji kupna-sprzedaży wartościami dopuszczonymi do obrotu - papierami wartościowymi o stałym oprocentowaniu, akcjami, dewizami i pieniędzmi zagranicznymi. Transakcje mogą być zawierane bezpośrednio między uczestnikami lub za pośrednictwem maklerów¹, a kursy dokonanych transakcji są ogłaszane na cedule giełdowej². Pierwsza giełda pieniężna powstała w Anglii w roku 1554, dziś istnieją one we wszystkich większych ośrodkach finansowych.

1.2. Powstawanie giełdy

W [7] znaleźć można ciekawe spostrzeżenia dotyczące procesu powstawania giełd. Poznanie tego zagadnienia pomaga zrozumieć specyficzny charakter tych instytucji. Są one ciągle jeszcze żywym przykładem organizacji rodzących się spontanicznie, tzn. takich, których struktury tworzą się naturalnie, bez dominacji planowego rozdziału kompetencji i procedur działania. Dotyczy to oczywiście giełd o najstarszych tradycjach (Londyn, Amsterdam, Zurich, Nowy Jork). W później tworzonych giełdach kształtowanie struktury i zasad funkcjonowania miało bardziej kompleksowy charakter. Wynikało to w części z dążenia do przyjęcia istniejących, renomowanych rozwiązań. Niemniej jednak ów naturalny mechanizm jest w instytucji giełdy najbardziej widoczny, szczególnie gdy porównujemy go ze strukturą dużych przedsiębiorstw. Mimo całego prawnobiurokratycznego sztafarszu, giełda w dalszym ciągu bardziej przypomina zwykły dom aukcyjny (tyle że dzieje się tu wiele aukcji jednocześnie) niż złożony układ zależności dużej firmy produkcyjnej.

Giełdy powstały znacznie później niż rynek kapitałowy. Pierwsze regulacje w tej sferze dotyczyły nie tyle giełd, ile brokerów. W zasadzie do końca XVIII w. giełd w dzisiejszym znaczeniu nie było. Obrót kapitałowy dokonywał się początkowo w portowych tawernach lub ratuszowych piwnicach, gdzie zbierał się kwiat kupiectwa, odstępując sobie wzajemnie udziały w firmach (głównie żeglugowych). Transakcje

---

¹ makler giełdowy - osoba lub przedsiębiorstwo trudniące się zawodowo, w zamian za określoną prowizję, pośrednictwem w sprawach kupna i sprzedaży papierów wartościowych.

² cedula giełdowa - publikowany codziennie przez giełdy wykaz cen i kursów, według których dokonywano transakcji giełdowych; zawiera najwyższe i najniższe kursy oraz ceny notowane w ciągu dnia.

odbywały się początkowo bezpośrednio między zainteresowanymi sprzedawcą i zakupem. Brokerzy jako wyspecjalizowani agenci-pośrednicy w obrocie udziałami pojawili się w Holandii i Wielkiej Brytanii w XVII w.

2. Polskie giełdy pieniężne

2.1. Organizacja giełd w Polsce

Na zasadzie niemieckiego prawa giełdowego pozwolenia na zakładanie giełd były udzielane przez rządy krajowe, które były również władne kasować istniejące giełdy. Pozwolenia na ich otwarcie dawał, według swego uznania, minister skarbu w porozumieniu z ministrem przemysłu i handlu.

Nadzór nad giełdami pieniężnymi był sprawowany przez komisarza giełdowego, mianowanego przez ministra skarbu. Koszty tego nadzoru ponoszą właściwe giełdy. Na zasadzie art. 1-go prawa giełdowego niemieckiego, rządy poszczególnych państw, w obrębie których znajdują się giełdy, mogły bezpośredni nadzór nad giełdami przekazać organom handlowym, t.j. izbom handlowym³, korporacjom kupieckim itp.

Członkami giełd pieniężnych mogli być wpisani do rejestru handlowego kupcy i spółki handlowe, a o przyjęciu członków giełdy decydowała rada giełdowa w granicach określonych w statucie. Ostatecznie jednak o przyjęciu w poczet członków giełdy decydowała izba handlowa, względnie Minister Skarbu.

Przedmiotem obrotów na giełdzie pieniężnej mogły być:

- * papiery wartościowe
- * weksle
- * czeki
- * przekazy
- * waluty
- * monety i szlachetne kruszce (złoto i srebro).

Władzami giełdy były:

- * ogólne zgromadzenie członków giełdy
- * rada giełdowa
- * sądy rozjemcze
- * komisja dyscyplinarna oraz komisje przewidziane przez statut

2.2. Maklerzy na giełdach pieniężnych w Polsce

Warunki działalności maklerów giełdowych w omawianym okresie regulowało rozporządzenie Ministra Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z dnia 25. sierpnia 1921 r. Autorzy rozporządzenia starali się utrzymać dawne tradycje giełdy stołecznej, w formie nieco zmodernizowanej, wychodząc z założenia, że urząd maklera należy się podupadłym kupcom.

---

³ izby handlowe - dobrowolne zrzeszenia prywatne w okresie międzywojennym, mające na celu popieranie rozwoju stosunków gospodarczych między Polską a krajami przez nie reprezentowanymi. Przyjmowały często formę stowarzyszeń osób fizycznych i prawnych, działających na podstawie statutu i kierowanych przez honorowy zarząd. Członkami izb byli na ogół działacze gospodarczy o dobrym przygotowaniu fachowym i z dokładną znajomością rynków i stosunków handlowych.

Kandydat na maklera musiał spełnić kryteria niekaralności oraz odpowiednich kwalifikacji - obowiązywała znajomość języka polskiego w słowie i piśmie, natomiast makler, który w okresie pełnienia przez siebie obowiązków uległ karno-sądowemu zasądzeniu, podlegał natychmiastowemu zwolnieniu z urzędu. Ponadto istniały granice wieku - nie mniej niż 35 i nie więcej niż 70 lat. Maklerów mianowała Rada giełdowa i przedkładała Komisarzowi do zatwierdzenia. Kandydaci powinni zgłosić się do złożenia egzaminu z wymaganych od nich wiadomości przed komisją egzaminacyjną złożoną z trzech członków Rady giełdowej, starszego maklera i sekretarza Giełdy, pod przewodnictwem Komisarza giełdowego. O dostateczności wykazanych wiadomości rozstrzygała komisja większością głosów, a w razie równości głosów rozstrzygał Komisarz giełdowy natychmiast, lub zarządzał powtórny egzamin kandydata w terminie 28-dniowym. Instalację maklera⁴ przeprowadzała Rada giełdowa wraz z Komisarzem giełdowym.

Zużytkowane księgi maklerskie składali maklerzy w archiwum giełdy. Wysokość kurtażu⁵ ustalała samoistnie Rada giełdowa i obowiązana była jedynie swoje postanowienia podać do wiadomości Ministra Skarbu. Władze rządowe, które korzystały z usług maklera nie płaciły kurtażu. Rozporządzenie przewidywało możliwość tworzenia korporacji maklerów oraz określało prawa i obowiązki przełożonego tej korporacji, starszego maklera, któremu zastrzeżono głos doradczy w ogólnych zgromadzeniach członków giełdy i posiedzeniach Rady Giełdowej.

3. Omówienie wybranych giełd pieniężnych w Polsce

3.1. *Krakowska Giełda Pieniężna*

Giełda Pieniężna w Krakowie początek swój wiąże z zebraniem założycielskim, które odbyło się dnia 20 stycznia 1919 r. i na którym przyjęto projekt statutu i dokonano wyboru Wydziału Giełdowego. Przyjęto na członków 27 instytucji finansowych. Wstępne prace organizacyjne przygotował Komitet, który powołał grono osób zainteresowanych założeniem Giełdy, odbywając posiedzenie w dniu 17 stycznia 1919 r. pod przewodnictwem prezydenta Izby Przemysłowo-Handlowej Tadeusza Epsteina. Pierwszą czynnością Wydziału Giełdowego było wysłanie delegacji do Wiednia celem zapoznania się z urządzeniami wewnętrznymi tamtejszej Giełdy. Miało to niewątpliwie wpływ na organizację Giełdy Krakowskiej. Giełda ta opierała się aż do wprowadzenia w życie polskiej ustawy na austriackiej ustawie z 1 kwietnia 1875 r. o organizacji giełd. Uroczyste otwarcie Giełdy nastąpiło 20 marca 1919 r. i wówczas ustalono pierwsze kursy ogłoszone w cedule giełdowej.

Statut stwierdzał, iż członkami giełdy mogły być wpisane do rejestru handlowego osoby fizyczne i prawne przyjęte przez Radę Giełdową. Państwowe Zakłady kredytowe (banki) mogły być członkami, niezależnie od tego, czy były wpisane do rejestru handlowego. Członkom Giełdy przysługiwało prawo uczestnictwa w zebraniach giełdowych i zawierania transakcji. Zebrania giełdowe mogły się odbywać w każdy dzień powszedni w wyznaczonych przez Radę godzinach w lokalu

---

⁴ odebranie przysięgi, wręczenie dekretu i księgi maklerskiej

⁵ wynagrodzenie maklera

Giełdy⁶. Ustalanie kursów i układanie ceduły giełdowej należało do maklerów przysięgłych pod przewodnictwem dyżurnego członka Rady.

Ważne znaczenie miały stosowane na Giełdzie uzanse⁷. Były one wzorowane na uzansach Giełdy Wiedeńskiej. Dotyczyły sposobów przeprowadzania transakcji bezpośrednio między stronami czy z pomocą pośredników, terminu i sposobu dostawy przedmiotu transakcji, np. akcji, zapłaty ceny kupna, prawa poboru papierów wartościowych, zwłoki w wypełnianiu umowy, niewypłacalności i postępowania w wypadkach niewypłacalności. Walory musiały być bez żadnych wad lub uszkodzeń. Sztuki wadliwe musiały być przez dostarczającego natychmiast wymienione na sztuki zdolne do obiegu.

Od 1925 r. miał miejsce zastój w ruchu giełdowym. Zainteresowanie Giełdą znikło prawie zupełnie. Liczba członków spadała systematycznie z 79 w I kwartale 1925 r. do 14 w końcu roku 1938. Wybuch wojny we wrześniu 1939 r. i okres okupacji hitlerowskiej przyniósł faktyczną likwidację Giełdy Pieniężnej w Krakowie.

3.2. Łódzka Giełda Pieniężna

W roku 1898 grupa przemysłowców łódzkich z Karolem Scheiblerem na czele podjęła starania o otwarcie w Łodzi giełdy pieniężnej. Wkrótce potem powołano komisję, która zajęła się opracowaniem uzansów i ceduł giełdowych oraz instrukcji dla maklerów. Giełdę Pieniężną otwarto w Łodzi 1 lutego 1899 r. Podstawą organizacji i działalności giełdy był statut, zatwierdzony 12/24 czerwca 1898 r. przez Ministra Finansów. Opracowano go w oparciu o przepisy o giełdach, zawarte w ustawie handlowej oraz w oparciu o statuty innych giełd w Rosji. Giełda miała charakter instytucji publicznej i społecznej, pozostającej pod nadzorem władz rządowych⁸.

Prawo wstępu na giełdę przysługiwało każdemu po uiszczeniu opłaty i otrzymaniu karty wstępu. W roku 1900 prawo to ograniczono do osób zawodowo trudniących się handlem i przemysłem. Transakcje giełdowych dokonywano za pośrednictwem maklerów, których przy Giełdzie Łódzkiej mogło być 20. Wybór, zatwierdzanie oraz zwalnianie maklerów odbywało się początkowo według instrukcji Giełdy Petersburskiej, lecz już w roku 1900 Giełda Łódzka otrzymała własną instrukcję o wyborze maklerów. Zgromadzenie giełdowe składało się z członków giełdy. Członkami giełdy były towarzystwa akcyjne, stowarzyszenia udziałowe, spółki firmowe, przedsiębiorcy oraz kupcy wpisani do ksiąg kupieckich w Łodzi lub w sąsiednich miastach. Organem wykonawczym i przedstawicielem zgromadzenia był Komitet Giełdowy. W jego skład weszli reprezentanci łódzkiego przemysłu włókienniczego. Prezesem został Karol Scheibler, sekretarzem Stefan Kossuth, działacz przemysłowy, pierwszy wydawca „Dziennika Łódzkiego”.

W roku 1921 opracowano nowy statut Giełdy Pieniężnej w Łodzi, który został zatwierdzony przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu oraz Skarbu 13.III.1922 r. Organizacja Giełdy Łódzkiej przedstawiała się następująco: członkowie, zebrania giełdowe, rada giełdowa, komisja dyscyplinarna, sąd rozjemczy, komisja rewizyjna i

⁶ pierwszy lokal Giełdy mieścił się w budynku Izby Przemysłowo-Handlowej przy ul. Długiej 1

⁷ zwyczaj giełdowe

⁸ Giełda była pod nadzorem Departamentu Przemysłu i Handlu Ministerstwa Finansów. Bezpośrednio podlegała nadzorowi naczelnika guberni.

maklerzy. Ogólny nadzór nad działalnością giełdy sprawowało Ministerstwo Skarbu za pośrednictwem komisarza giełdowego. Organem wykonawczym była Rada Giełdowa. Członkami giełdy były towarzystwa akcyjne, spółki firmowe, banki miejscowe z terenu całej Polski.

Giełda Pieniężna w Łodzi miała spełniać rolę lokalnego rynku w zakresie obrotu papierami wartościowymi (akcje, obligacje, listy zastawne, przekazy pieniężne) oraz w zakresie transakcji towarowych. Utworzenie jej było podyktowane potrzebami przemysłu i handlu, korzystającego dotychczas z usług Giełdy Warszawskiej. Jednakże Giełda Łódzka nie stała się giełdą w pełnym tego słowa znaczeniu, tj. rynkiem, na którym załatwia się w ustalonym czasie i według przyjętych zwyczajów transakcji kupna-sprzedaży wartości dopuszczonych do obrotu giełdowego.

Zakres działalności Komitetu Giełdowego był o wiele szerszy, aniżeli wymagało tego funkcjonowanie giełdy jako miejsca ustalania kursów papierów wartościowych oraz zawierania transakcji. Był on nie tylko organem wykonawczym giełdy, lecz także reprezentantem interesów wielkiego i średniego przemysłu oraz kupiectwa. W Rosji nie było izb przemysłowo-handlowych. Z dwóch istniejących instytucji - giełdy i zgromadzenia kupców - pierwsza reprezentowała interesy przemysłu, nadano więc jej charakter przedstawicielstwa. Pełnił on rolę izby przemysłowo-handlowej, dostarczając informacji klienteli krajowej i zagranicznej, a także zbierał i opracowywał dane statystyczne o przemyśle włókienniczym w okręgu łódzkim. W roku 1910 utworzono przy Komitecie Giełdowym Biuro Statystyczne, którego zadaniem było opracowanie statystyki przemysłowej. Po roku 1922 Rada Giełdowa utraciła charakter reprezentacji przemysłu, gdyż powstały w Łodzi organizacje zawodowe fabrykantów⁹. Od utworzenia w Łodzi Izby Przemysłowo-Handlowej w 1929 r. działalność Rady Giełdowej ograniczała się do spełniania funkcji administracyjnych związanych z obsługą transakcji giełdowych.

Fabrykanci i finansjera łódzka, zgromadzeni w Komitecie Giełdowym, dążyli do uzyskania decydujących wpływów w dziedzinie gospodarki i administracji miasta. W wielu sprawach działalność Komitetu łączyła się ze sprawami ogólnokrajowymi. Taką dziedziną była m.in. sprawa waluty. Komitet Łódzki wspólnie z Warszawskim Komitecie Giełdowym opracował projekt utworzenia Banku Krajowego w Warszawie oraz projekt likwidacji zobowiązań.

Wybuch drugiej wojny światowej spowodował zawieszenie działalności Giełdy Pieniężnej w Łodzi. Sytuacja polityczna i gospodarcza, jaka powstała w Łodzi po zajęciu miasta przez okupanta, doprowadziła do rozpadnięcia się Giełdy Pieniężnej, chociaż nie było oficjalnego aktu jej likwidacji.

3.3. Warszawska Giełda Pieniężna

Giełda Warszawska bez wątplenia stanowiła centralny rynek dla transakcji giełdowych zarówno przed rokiem 1914, jak również w okresie dwudziestolecia międzywojennego, spełniając funkcję czułego instrumentu, regulującego kursy papierów wartościowych. Pozostałe giełdy pieniężne¹⁰ działające w Polsce w okresie

⁹ Związek Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskim, Krajowy Związek Przemysłu Włókienniczego, Związek Producentów Przędzy Bawełnianej oraz kilka innych zrzeszeń lokalnych, reprezentujących interesy poszczególnych dziedzin przemysłu włókienniczego.

¹⁰ w Krakowie, Lwowie, Łodzi, Poznaniu i Wilnie

międzywojennym, koncentrujące zaledwie 2-3% ogólnej sumy obrotów, były wobec dominującej pozycji giełdy warszawskiej określane mianem giełd prowincjonalnych.

Giełda Pieniężna w Warszawie rozpoczęła działalność w Królestwie Polskim w 1817 r., po zatwierdzeniu ustawy o „Warszawskiej giełdzie kupieckiej”. Jednak w załączku, jako bractwo kupieckie zwane konfraternią kupiecką, istniała już dawniej, co najmniej od połowy XVII w. Zwierzchnikiem giełdy kupieckiej był „prezydent municypalności i policji”. Na wniosek „starszych” giełdy określał on wysokość składek na jej utrzymanie oraz przedstawiał kandydatów na maklerów giełdowych i dopilnowywał składania przez nich kaucji. Utrzymywanie porządku na giełdzie należało do obowiązku „starszych”. Ponadto zbierali oni od maklerów wiadomości o kursie weksli i pieniędzy zagranicznych oraz o cenach towarów i zawartych transakcjach, a zebrane informacje zamieszczali w cedułach kursowych i ogłaszali publicznie.

Początkowo zakres działalności giełdy, stanowiącej w istocie tylko część cechu kupieckiego, był bardzo ograniczony. Ustawa giełdowa nie wspominała o jakiegokolwiek inicjatywie, dotyczącej spraw handlowych, przemysłowych lub z dziedziny bankowości. Giełda kupiecka nie posiadała nawet własnych funduszy. Momentem zwrotnym w rozwoju handlu giełdowego w Warszawie było zatwierdzenie w roku 1872, dzięki staraniom Leopolda Kronenberga, nowej ustawy giełdowej, nadającej giełdzie szeroką autonomię. Wprawdzie giełda warszawska pozostawała nadal pod bezpośrednim nadzorem gubernatora carskiego, jednakże jej władzy wykonawczej, Komitetowi Giełdowemu, przysługiwało prawo bezpośredniego uzgadniania spornych spraw z ministerstwem finansów w Petersburgu.

W tym okresie zaszły istotne przemiany w życiu gospodarczym Królestwa Kongresowego, zwiększające rolę giełdy warszawskiej. Do 1894 r. przedmiotem handlu giełdowego były przede wszystkim weksle oraz papiery przynoszące stały dochód, po tej dacie zaś rozwinął się znacznie handel akcjami, mający charakter spekulacyjny. Na giełdzie warszawskiej powstała tzw. kulisa, zajmująca się prawie wyłącznie akcjami. Oprócz maklerów przysięgłych pośrednictwem, zwłaszcza w spekulacji akcjami, trudnili się liczni agenci pokątni, którym od roku 1900 zakazano wstępu na giełdę w godzinach urzędowych.

Z chwilą wybuchu I wojny światowej urzędowa giełda warszawska została zamknięta, a jej działalność reaktywowano z dniem 1.01.1921 r. już w Polsce niepodległej. Została ona poddana ścisłemu nadzorowi ministra skarbu. W statucie określony został zakres przedmiotowy obrotów i notowań giełdowych, ograniczony do papierów wartościowych, dewiz i pieniędzy zagranicznych oraz kruszców szlachetnych, dopuszczonych do obrotu przez organ wykonawczy giełdy - Radę Giełdową. W rzeczywistości podstawowe znaczenie miał handel dewizami i pieniędzmi zagranicznymi, stanowiący ponad 80% obrotów giełdy pieniężnej w Warszawie. W handlu giełdowym papierami wartościowymi przeważały natomiast zdecydowanie walory przynoszące stały dochód. Na giełdzie warszawskiej przeprowadzane były oficjalnie jedynie transakcje natychmiastowe.

3.3.1. Giełda warszawska w okresie wielkiego kryzysu

Rok 1929 przyniósł najgroźniejszy i największy kryzys ekonomiczny w dotychczasowej historii systemu kapitalistycznego. W Stanach Zjednoczonych już

latem i wczesną jesienią dawał się dostrzec stopniowy spadek kursów papierów wartościowych, ale nie pociągnął on za sobą poważniejszych następstw. Jednakże we wtorek 29 października nastąpił gigantyczny krach na giełdzie nowojorskiej, który pociągnął za sobą panikę na innych giełdach i zapoczątkował okres wielkiego kryzysu. Obejmował on w skali międzynarodowej lata 1929-1933 osiągając apogeum w roku 1932. Jednak w Polsce, podobnie jak w innych krajach o strukturze bardziej zacofanej (rolniczo-przemysłowej), kryzys trwał aż do 1935 r. Obejmował przemysł, rolnictwo, finanse i handel.

Autorzy [10] stwierdzają, że ciężki stan gospodarczy kraju odbił się ujemnie na stanie rynku pieniężnego, znajdując tam swe wierne odbicie. Trudne zaś położenie na rynku pieniężnym odbiło się bardzo dotkliwie na rynku giełdowym. Nastąpiło znaczne zmniejszenie obrotów oraz obniżenie się kursów poszczególnych papierów wartościowych. W rozgoryczeniu usiłowano nijednokrotnie błędnie szukać winy w samej organizacji giełdy. Charakteryzując stan rynku giełdowego jako niepomyślny, autorzy sprawozdania zaznaczają jednak, że ciężkie przesilenie, jakie dotknęło kilka giełd europejskich i giełdę w New-Yorku, ominęło giełdy krajowe, które nie odczuły wstrząsu giełdowego.

Tym niemniej na rynku papierów dywidendowych trwało systematyczne zamieranie obrotów przy stałej deprecjacji kursów, będące przyczyną apatycznego usposobienia giełdy i braku wiary jej uczestników w poprawę stanu rzeczy w najbliższym czasie. Uważając, że koniunktura giełdowa nie zapowiada poprawy w roku 1930, Rada Giełdowa wystąpiła do Ministra Skarbu z prośbą o utrzymanie niższej w latach 1928 i 1929 stawki stemplowej od transakcji akcjami w wysokości 0,1%.

Mimo wszystko autorzy sprawozdania, opierając się na zasadzie powtarzania okresów dobrej i złej koniunktury przypuszczają, że „trwające w tej dziedzinie już tak długo warunki niepomyślne ustąpią wreszcie miejsca koniunkturze lepszej”.

W roku 1929 czynnych było 23 maklerów przysięgłych. Liczba ta wobec systematycznego kurczenia się obrotów giełdowych od dłuższego czasu nie odpowiadała potrzebom Giełdy, natomiast odbijała się w sposób ujemny na zarobkach maklerów. Mając na względzie niemożność zarobkowania maklerów na żadnym innym polu oraz konieczność zabezpieczenia im pewnego poziomu materialnego jako ludziom zaufania publicznego, Rada Giełdowa po dłuższym badaniu tej sprawy doszła do wniosku, że jedynie zmniejszona liczba maklerów dałaby rozwiązanie problemu. Ze względu na dożywotni charakter stanowiska maklera mogło to nastąpić jedynie drogą dobrowolnych rezygnacji.

Rok 1930 pod względem gospodarczym był dalszym pogłębieniem kryzysu ekonomicznego. Nadzieje, iż rok ten będzie punktem zwrotnym do stopniowej poprawy stosunków, nie ziściły się. Ogólna suma obrotów na Giełdzie Warszawskiej była nawet większa od sumy roku poprzedniego, lecz znaczna część tej przewyżki przypada na obroty walutami. Pewna jej część przypadła też na obroty papierami procentowymi. Na rynku papierów dywidendowych obroty uległy znacznej redukcji, która dochodziła do około 27% w porównaniu z rokiem poprzednim. Zniżce uległy również kursy wszystkich niemal akcji. Utrzymano niższą stawkę stemplową od transakcji akcjami w wysokości 0,1%.

Jak widać, nawet dość powierzchowna analiza sprawozdań giełdy warszawskiej z początkowego okresu wielkiego kryzysu pozwala dostrzec wyraźną jej reakcję na całokształt procesów gospodarczych o skali zarówno krajowej, jak i ogólnoświatowej. Wpływają one bezpośrednio na działalność giełdy jako całości, a pośrednio również na losy poszczególnych ludzi z nią związanych.

4. Bibliografia

- [1] Nowa encyklopedia powszechna PWN
- [2] Encyklopedia historii gospodarczej Polski do 1945 roku
- [3] Radziwiłł Anna, Roszkowski Wojciech: *Historia 1871-1945*
- [4] Buszko Józef: *Historia Polski 1864-1948*
- [5] Woyzbun Stefan: *Giełda. Przeszłość. Organizacja obecna. Obroty.*
- [6] Januskiewicz Włodzimierz: *Giełdy w gospodarce światowej*
- [7] Sopoćko Andrzej: *Giełda papierów wartościowych*
- [8] Archeion: tom 36 - 62r. - Dobrowolski Henryk: *Giełda Pieniężna w Krakowie i jej akta*
- [9] Archeion: tom 46 - 67r. - Pełka Bolesław: *Organizacja i historia Łódzkiej Giełdy Pieniężnej i jej akta*
- [10] Giełda Pieniężna w Warszawie - sprawozdanie za rok 1929
- [11] Giełda Pieniężna w Warszawie - sprawozdanie za rok 1930